FACULTEIT GENEESKUNDE EN GEZONDHEIDSWETENSCHAPPEN

Euthanasia in the Context of Adult Psychiatry Walking thin tightropes

Monica Verhofstadt

Proefschrift voorgelegd tot het bekomen van de graad 'Doctor in de (Sociale) Gezondheidswetenschappen'

Waar en wanneer?
23 mei 2022, om 17 uur
UZ Gent, auditorium E
(Blok B, gelijkvloers)
C. Heymanslaan 10, 9000 Gent

UNIVERSITEIT GENT

VUB VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL

Euthanasie en Psychiatrie

De Belgische Euthanasiewet bestaat nu bijna 20 jaar en blijft de gemoederen danig beroeren, zeker in de context van de psychiatrie. Vooral de laatste vijf jaar klinkt de lokroep om de euthanasiewet te evalueren en/of te wijzigen, door de mogelijkheid van euthanasie voor deze patiëntengroep uit de wet te halen of ten minste de criteria voor deze patiëntengroep danig te verstrengen, luider. Hoog tijd dus om deze euthanasiepraktijk onder de wetenschappelijke loep te nemen.

Prevalentie

Tijdens het eerste lustrum van de euthanasiewet nam het aantal psychiatrische patiënten dat via euthanasie is overleden eerder gestaag toe (gemiddeld 1 à 2 patiënten per jaar). Na 2009 nam dit aantal meer exponentieel toe (van 11 patiënten in 2010, over 32 patiënten in 2012 tot 45 patiënten in 2014), om vervolgens gestaag af te nemen (28 patiënten in 2016 en 22 patiënten in 2020).

Het lijkt om een kleine minderheid van het totale aantal sterfgevallen via euthanasie (< 1.5%) te gaan, maar dit is slechts *the tip of the iceberg*. Een veelvoud aan patiënten stelt de vraag naar euthanasie. Een klein percentage hiervan mondt uit in euthanasie. De meerderheid trekt het verzoek in.

Over het onderzoek

Hoofdstuk 1 schetst een overzicht van de psychiatrische praktijk, het onstaan van de euthanasiewet, de evolutie van de euthanasiepraktijk en hoe dit zich verhoudt tot de euthanasiewetgeving en -praktijk in andere landen.

Tussen 2017 en 2019 werden enkele richtlijnen gepubliceerd over 'hoe adequaat om te gaan met euthanasieverzoeken binnen de psychiatrie'. Alle richtlijnen formuleren aanbevelingen die verder gaan dan het louter volgen van de wettelijke vereisten. Toch vallen er ook verschillen tussen de richtlijnen te bespeuren, evenals enkele thema's die niet of nog onvoldoende zijn aangekaart.
Hoofdstukken 2 en 3 geven een gedetailleerde beschrijving van en kritische reflectie over de richtlijnen van de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie, Broeders van Liefde, Zorgnet Icuro, het Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-ethiek en het Universitair Ziekenhuis Gent.

Hoofdstukken 4 en 5 zoomen in op wat het lijden dermate ondraaglijk kan maken dat het mensen met een psychiatrische problematiek noopt om de vraag naar euthanasie te stellen. Hoofdstuk 4 geeft een weerslag van een kwalitatieve thematische analyse op basis van 26 unieke getuigenissen, waarbij 5 aspecten van het lijden werden gedetecteerd.

Het gaat om medische, intrapsychische, interpersoonlijke, sociale en maatschappelijke aspecten van het lijden. Ook de omvang, ernst, duur, en het beloop van de lijdenweg is in kaart gebracht. Hoofdstuk 5 bevat de making-of van een assessment instrument rond de aard en omvang van het lijden, gebaseerd op 19 cognitieve interviews met mensen met een psychiatrische problematiek, zowel mensen met als mensen zonder euthanasieverzoek.

Hoofdstukken 6 en 7 staan in het teken van 16 diepte-interviews met mensen die overwegend lijden aan een psychiatrische problematiek en die recent of in de 4 jaar voor aanvang van deze studie een euthanasieverzoek gesteld hebben. In deze hoofdstukken zijn antwoorden geformuleerd op de volgende onderzoeksvragen: Wat heeft geleid tot het euthanasieverzoek? Hoe verhoudt de euthanasievraag zich tot andere levenseindeopties, zoals suïcide? Wat had hen en andere lotgenoten kunnen behoeden om met euthanasie of andere doodsideaties te kampen? Welke impact heeft de euthanasieprocedure op mentaal gebied, op de doodsideatie, op het huidig therapeutisch traject en op het sociale leven?

Hoofdstukken 8 en 9 bevatten de resultaten van een survey onder 184 psychiaters die geaffilieerd zijn aan de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie. De survey polst naar hun attitudes rond de euthanasiewet en -praktijk bij deze patiëntengroep, in welke mate ze bereid zijn om een concrete, actieve rol in dergelijke euthanasieprocedures te vervullen (en zo ja, welke rol), en in welke mate ze hiermee tijdens hun loopbaan geconfronteerd werden.

Hoofdstuk 10 is het resultaat van een survey onder psychiaters die aangesloten zijn bij de Vlaamse Vereniging voor Psychiatrie alsook psychiaters die aangesloten zijn bij de Société Royale de Médecine Mentale de Belgique, waarin de kenmerken van 46 afgeronde euthanasietrajecten meer gedetailleerd worden beschreven.

Hoofdstuk 11 is gebaseerd op een interviewstudie met 16 artsen en 14 andere zorgverleners (van psychiatrisch verpleegkundigen tot consulenten zinzorg en buddies). De studie zoomt in op hun concrete ervaringen met de euthanasiepraktijk in de context van de volwassenenpsychiatrie en hun ondersteuningsnoden.

Hoofdstuk 12 vormt het sluitstuk van het doctoraatstraject, dat het eigen onderzoek kritisch onder de loep neemt alsook tal van aanbevelingen formuleert voor beleid, de psychiatrische praktijk en verder onderzoek.

Hoofdauteur

drs. Monica Verhofstadt (UGent-VUB)

Promotoren

Prof.dr. Kenneth Chambaere (UGent)
Prof.dr. Koen Pardon (VUB)

Copromotoren

Prof.dr. Kurt Audenaert (UGent)
Prof.dr. Luc Deliens (VUB)

Voorzitter examencommissie

Prof.dr. Marie-Anne Vanderhasselt (Universiteit Gent)

Leden examencommissie

Prof.dr. Johan Bilsen (Vrije Universiteit Brussel)
Prof.dr. Peter-Paul De Deyn (Universiteit Antwerpen)
Prof.dr. Tom Goffin (Universiteit Gent)
Prof.dr. Frieda Matthys (Vrije Universiteit Brussel)
Prof.dr. Gwendolyn Portzky (Universiteit Gent)

Contact:

Monica Verhofstadt
Vakgroep Zorg Rond het Levenseinde
UGent - VUB
monica.verhofstadt@vub.be
T +32 494 98 09 92